

Indicator betaalbaarheid van energie - methodologie

Hieronder geven we een toelichting op hoe we de betaalbaarheid van energie berekenen. De berekeningen zijn voor het eerst verschenen in de Voorjaarsraming 2024, samen met een gezamenlijk nieuwsbericht over de uitkomsten. Sindsdien is deze nieuwe indicator opgenomen in meerdere halfjaarlijkse ramingen. Omdat het om een nieuwe maatstaf gaat, hebben we de methodologie sinds de eerste toepassing licht aangepast, zodat die beter aansluit bij recente ontwikkelingen in de meetmethodes van CBS-prijzen en bij de manier waarop energieprijzen in onze ramingen zijn opgenomen. Hieronder schetsen we de oude methode in de Voorjaarsraming 2024 en de aangepaste methode vanaf de Najaarsraming 2024. Tot slot rapporteren we enkele achtergrondcijfers uit de Voorjaarsramingen van 2024 en 2025, ter illustratie van de impact van deze wijzigingen.

1. Opbouw van indicator betaalbaarheid energie

Deze indicator geeft het deel van besteedbaar inkomen dat huishoudens aan hun energierekening uitgeven.

1.1 Oude methodologie

De ontwikkeling in besteedbaar inkomen tot en met 2022 komt uit CBS Statline (CBS, 2024) en vanaf 2023-2026 gebruiken we de ontwikkeling in het besteedbaar inkomen direct uit onze Voorjaarsraming van juni. De energierekening vertegenwoordigt de gas- en elektriciteitsrekening van een gemiddeld huishouden. De bedragen zijn samengesteld door de verschillende vaste en variabele componenten van de rekening te berekenen op basis van een gemiddeld energieverbruik. Transportkosten, vaste leveringskosten en mogelijke belastingkortingen vormen het vaste deel van de energierekening, terwijl de variabele leveringskosten en belastingen op gebruik de variabele kosten vertegenwoordigen. Voor de prijzen tot en met 2024 hebben we actuele cijfers van CBS Statline gebruikt (CBS, 2023a). Om de prijzen voor 2025 en 2026 te bepalen, hebben we het verschil tussen futuresprijzen in 2024 en die in de volgende twee jaren gebruikt om de prijsstijging te berekenen (ECB, 2024). We hebben de verwachtingen over veranderingen in netbeheerkosten genomen om de transportkosten te berekenen (Netbeheer Nederland, 2023). Voor de energiebelastingen nemen we de belastingtarieven uit het belastingplan (Rijksfinanciën, 2023). Voor de alternatieve schatting waarin de voorgenomen verlaging van de energiebelasting op gas wordt meegenomen, nemen we de belastingtarieven van het Hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB (Kabinetsformatie, 2024). Verder is de verwachting dat huishoudens de komende jaren meer elektriciteit en minder gas gaan gebruiken. In onze berekeningen veronderstellen we een toename in elektriciteit van 0,75% per jaar (CE Delft, 2020) en een afname van 35 m3 gas per jaar. Deze afname in gas is vereist om de doelen voor een gasvrije samenleving in 2050 te halen.

1.2 Aangepaste methodologie

Voor het berekenen van het aandeel van het besteedbaar inkomen dat huishoudens aan energie uitgeven, combineren we inkomens- en energieprijzontwikkelingen. De basisopzet is in beide versies van de methodologie grotendeels gelijk:

- De energierekening bestaat uit vaste (transportkosten, vaste leveringskosten, belastingkorting) en variabele componenten (variabele leveringskosten en belastingen), berekend op basis van een gemiddeld energieverbruik.
- We veronderstellen een jaarlijkse toename van het elektriciteitsverbruik met 0,75% (CE Delft, 2020), en een afname van het gasverbruik met 35 m³ per jaar in lijn met de doelen voor een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2050. We zouden de aannames over de aanpassing in het energieverbruik zou in de toekomst gaan actualiseren, indien er nieuwe gedragsreacties bekend worden gemaakt.

Ten opzichte van de oude methodologie zijn de volgende aanpassingen doorgevoerd:

- *Inkomensdata*: tot en met het laatste beschikbare jaar gebruiken we nu CBS-microdata in plaats van gemiddelde cijfers van CBS Statline, voor een inschatting van het besteedbaar inkomen per huishouden.
- *Actuele energieprijzen*: we hanteren de nieuwe meetmethode van het CBS, waarin zowel prijzen van lopende als nieuwe contracten worden meegenomen (CBS, 2025). In de oude methode werd alleen naar nieuwe contracten gekeken, wat tijdens de energiecrisis leidde tot een overschatting van het werkelijke prijsniveau voor veel huishoudens.
- *Prijzraming energie toekomstige jaren*: in plaats van afzonderlijke aannames voor componenten zoals netwerkkosten en belastingen, gebruiken we nu de ramingen van energieprijzen direct uit de ramingen. De ramingen zijn een regressiebenadering waarin futuresprijzen, historische trends en beleidsmatige prijscomponenten (zoals ETS2 vanaf 2027) zijn geïntegreerd. Netwerkkosten vallen onder de residu van deze schatting.

Door deze wijzigingen sluit de berekening van energie-uitgaven beter aan bij de feitelijke situatie van huishoudens. In de oude methode werd het aandeel van het besteedbaar inkomen dat naar energie ging overschat, doordat enkel gekeken werd naar tarieven voor nieuwe contracten.

2. Berekenen van aandeel huishoudens dat financieel kwetsbaar is voor energiekosten

Om het percentage huishoudens te berekenen dat financieel kwetsbaar is voor hogere energiekosten, koppelen we eerst microdata van het CBS over energieverbruik per woning en het besteedbaar inkomen van huishoudens voor het meest recente jaar. Vervolgens gebruiken we de verwachte gemiddelde groei in zowel het besteedbaar inkomen als energieprijzen om het percentage voor het huidige jaar en de twee

daaropvolgende jaren te berekenen. Naast bovengenoemde verschuiving van gasverbruik naar elektriciteitsgebruik nemen we geen andere gedragseffecten mee. Daarna berekenen we voor elk jaar de energiequote: de energierekening gedeeld door het besteedbaar inkomen. Als een huishouden meer dan 10% van hun besteedbaar inkomen aan energie besteedt, wordt het als financieel kwetsbaar voor energiekosten beschouwd. Dit is de zogeheten Hoge Energiequote (HEQ) (CBS, 2023b).

Deze methode is onveranderd, maar de resultaten verschillen door aangepaste energieprijsberekeningen.

3. Verschillen oude en aangepaste methode

Tabel 1: Betaalbaarheid van energie

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Voorjaarsraming 2024	6,8%	4,7%	3,8%*	4,0%*	3,6%*	<u>Nvt</u>
Voorjaarsraming 2025	3,3%	3,3%	3,0%	2,8%*	2,5%*	2,6%*

Noot: hier kijken we naar wat huishoudens gemiddeld besteden aan energie per jaar (=energiekosten/besteedbaar inkomen). De cijfers zonder * zijn berekend op basis van daadwerkelijk energieprijzen (CBS 2023b; CBS 2025), met * op basis van geraamde energieprijzen.

Tabel 2: Aandeel financieel kwetsbaar huishoudens voor energiekosten

A: Alle huishoudens

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Voorjaarsraming 2024	22%	12%	8%*	9%*	6%*	<u>Nvt</u>
Voorjaarsraming 2025	9%	5%	4%	3%*	2%*	2%*

B: Laagste inkomenskintiel

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Voorjaarsraming 2024	55%	38%	30%*	34%*	25%*	<u>Nvt</u>
Voorjaarsraming 2025	21%	20%	15%	12%*	10%*	10%*

Noot: hier kijken we naar het aandeel huishoudens die meer dan 10% van hun besteedbaar inkomen kwijt zijn aan energie per jaar (=energiekosten/besteedbaar inkomen > 10%). De cijfers zonder * zijn berekend op basis van daadwerkelijk energieprijzen (CBS 2023b; CBS 2025), met * op basis van geraamde energieprijzen. Onder het laagste inkomenskintiel vallen huishoudens met een jaarlijks bruto-inkomen van minder dan €33900 in 2023 (het laatste beschikbaar jaar met gerapporteerde cijfers van het CBS).

Resultaten gebaseerd op eigen berekeningen van DNB op basis van niet-openbare microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Literatuur

CBS (2023a). Gemiddelde energietarieven voor consumenten, 2018-2023. CBS StatLine. [Link](#)

CBS (2023b). *Methoderapport Monitor Energiearmoede*. [Link](#)

CBS (2024). Inkomen van huishoudens; inkomensklassen, huishoudenskenmerken. CBS StatLine. [Link](#)

CBS (2025). Gemiddelde energietarieven voor consumenten. CBS StatLine. [Link](#)

CE Delft (2020). *Elektrificatie en Vraagprofiel 2030*. [Link](#)

DNB (2024a). *Voorjaarsraming 2024*. [Link](#)

DNB (2024b). *Najaarsraming 2024*. [Link](#)

DNB (2025). *Voorjaarsraming 2025*. [Link](#)

ECB (2024). Energy futures.

Kabinetsformatie (2024). *Hoofdlijnenakkoord tussen de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB*. [Link](#)

Netbeheer Nederland (2023). *De energietransitie en de financiële impact voor netbeheerders*. [Link](#)

Rijksfinanciën (2023). 4.22 *Samenhangende wijzigingen Wet belastingen op milieugrondslag en Wet opslag duurzame energie- en klimaattransitie*. [Link](#)